

Nr 337.

Av herr **Lundstedt**, om ändrad lydelse av 23 § lagen om sparbanker, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till årets riksdag har under punkt 14 hemställts, att riksdagen måtte antaga förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 paragrafen lagen den 29 juni 1923 om sparbanker. Enligt förslaget skulle paragrafen få följande lydelse:

»Insättning i sparbank skall antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, må ej vara ställd till innehavaren eller eljest löpande; ej heller må sparbanken träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare kunde av sparbanken åberopas. I motboken skall intagas erinran om, att överlåtelse bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola vara fogade utdrag av denna lag och sparbankens reglemente i vad de avse förhållandet mellan sparbanken och insättare.

Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.»

Motsvarande paragraf har i nu gällande sparbankslag av år 1923 följande lydelse:

»Insättning i sparbank skall antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, må ej vara ställd till innehavaren eller eljest utställd på sådant sätt att den blir gällande i innehavarens hand; och skall i motboken intagas erinran om att överlåtelse bör till den nya ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola vara fogade utdrag ur denna lag och sparbankens reglemente, i vad de avse förhållandet emellan sparbanken och insättare.

Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken.

Har motbok förkommit, bör den, som förlorat motboken, sådant hos sparbankens styrelse ofördröjligen anmäla och därvid uppgiva tid och omständigheter, under vilka förlusten timat. Styrelsen skall då genom kungörelse, vilken på bekostnad av den, som förlorat motboken, införes en gång i allmänna tidningarna och, där det kan ske, en gång i tidning inom orten, ef-

terlysa motboken. Därest denna icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit, vare den, för vars räkning efterlysning skett, berättigad att mot kvitto utbekomma hela sitt tillgodohavande; och äge efter medlens utbetalning motboken icke gällande kraft mot sparbanken.»

Enligt 1892 års sparbankslag gällde beträffande uppsägning och lyftning av i sparbank innestående medel stadgandena i 25 paragrafen, enligt vilka den, som ville uppsäga eller lyfta dylika medel, ägde att i sparbanken uppvisa sin motbok och, därest han icke personligen vore känd, styrka sin behörighet genom uppgift å namn, hemvist och yrke, samt då så kunde ske jämväl å födelseår, månad och dag. Om dessa uppgifter överensstämde med dem, som lämnats vid första insättningen, och anledning ej förekom att betvivla, att personen var den, han utgav sig vara, skulle uppsägningen gälla och utbetalningen verkställas.

Beträffande lyftning av medel å sparbanksbok stadgas enligt nu gällande bestämmelser endast, att anteckning därom skall ske i motboken. I motiven till den nu gällande sparbankslagen anförde de sakkunniga, att de stadganden, som förekommo i bl. a. 25 § i 1892 års sparbankslag, utan olägenhet torde kunna behandlas i vederbörande sparbanksreglemente. De sakkunniga anförde vidare, att den omständigheten att de sakkunniga uteslutit en del av stadgandena i bl. a. 25 § i 1892 års lag icke innebar ett utdömande av det uteslutna. Man måste alltså i första hand hänvända sig till en sparbanks reglemente, om man vill taga del av reglerna för uppsägning och lyftning av medel å sparbanksbok. Och de regler, som där givas, jämte härutinnan tillämpad praxis torde överensstämma med nyssberörda stadgande i 25 § i 1892 års lag.

Vid uttag torde alltså fortfarande tillämpas bestämmelserna i 25 § i 1892 års sparbankslag. Om sparbank i samband med ett uttag av å sparbanksbok innestående medel med skäligen iakttagit dessa bestämmelser, men uttaget det oaktat gjorts av obehörig person, anses sparbanken sålunda icke skyldig att ersätta den förlust, som härigenom drabbat motbokens ägare.

Enligt 33 § 2:a stycket i det under punkt 1 i kungl. propositionen framlagda förslag om skuldebrev skall beträffande motbok, som utfärdats av sparbank, gälla vad därom särskilt är stadgat, varmed åsyftas ovan anförda förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker. Enligt detta skall sparbank icke äga att beträffande motbok träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare kunde av sparbanken åberopas. Följaktligen skulle sparbanken trots sådant förbehåll vara juridiskt förpliktad att betala till rätte borgenären, även om utan någon dess bristande aktsamhet betalning verkställts till obehörig innehavare av motboken. Enligt 33 § 1:a stycket i förslaget till lag om skuldebrev skall emellertid för annan bank än sparbank gälla, att förbehåll finge åberopas, därest banken icke åsidosatt skäligen aktsamhet vid prövning, huruvida innehavaren av motboken var den, till vilken motboken var ställd eller dennes rättsinnehavare eller ägde å rätte borgenärens vägnar uppbara betal-

ningen. Förslaget ställer sålunda andra banker i förevarande hänseende i betydligt bättre läge än sparbankerna. Enligt motiven till förslaget skulle grunden till sparbankernas ifrågavarande sämre ställning vara den, att »då förvaltningen av de mindre bemedlades besparingar utgör en av sparbankernas huvuduppgifter, starka sociala skäl synas tala för att risken av en utbetalning till obehörig person bör drabba sparbanken, även om någon vårdslöshet icke ligger denna till last». Denna motivering är näppeligen hållbar. Det är icke en av sparbankernas huvuduppgifter att förvalta de mindre bemedlades besparingar. Sparbankerna emottaga besparingar från alla folk-lager. De mindre bemedlades besparingar torde i ungefär lika grad förvaltas av sparbanker och affärsbanker, låt vara att de förra här anlitas i något större mån. Något skäl för att ställa affärsbankerna i nu nämnt avseende i en gynnsammare position än sparbankerna synes icke finnas. Antingen torde de i den föreslagna 33 § för affärsbanker angivna reglerna böra gälla jämväl för sparbankerna, eller också böra affärsbankerna åläggas samma skyldigheter, som enligt förslaget skola åvila sparbankerna. Såvitt jag kunnat inhämta, har emellertid inga bärande anmärkningar framställts mot hittills tillämpad praxis, enligt vilken sparbank icke är vidare betalningsskyldig, om sparbanken vid uttag iakttagit skälig aktsamhet. Denna praxis torde i det hela överensstämma med de för affärsbankerna i 33 § i förslaget angivna reglerna. Skäl synas sålunda tala för, att sparbank i förevarande avseende likställes med andra banker.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att lagberedningen samarbetat med sakkunniga från Finland, Danmark och Norge samt att ingen skillnad i nu nämnt avseende i dessa länder föreslagits mellan sparbanker och andra banker. I det hela överensstämma dessa länders förslag med det för affärsbankerna föreslagna stadgandet i 33 § av det svenska förslaget.

Såsom framgår av de inledningsvis gjorda lagcitatens syftar den föreliggande propositionen till ändring jämväl av gällande regler om efterlysning och dödande av förkommen motbok med sparbank. Genom omformulering av 1 § 3 st. i lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling skulle å motbok med sparbank de allmänna mortifikationsreglerna i sagda lag i princip bliva tillämpliga. Genom införandet av en ny paragraf, betecknad 12 §, i lagen i fråga skulle det dock beträffande motbok å tillgodohavande å högst 5,000 kronor komma att förbliva i det hela vid de nu praktiserade mortifikationsreglerna.

Enligt dessa skall den, som förlorat motbok med sparbank, ofördröjligen anmäla sådant hos sparbankens styrelse och därvid uppgiva tid och omständigheter under vilka förlusten timat. Styrelsen skall då genom kungörelse, som införes en gång i allmänna tidningarna och där det kan ske en gång i tidning i orten, efterlysa motboken. Har denna icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit, blir den, för vars räkning efterlysning skett, berättigad att mot kvitto utbekomma hela sitt tillgodohavande och motboken äger därefter icke gällande kraft mot sparbanken. Veterligen har

denna bestämmelse icke lett till missbruk eller varit till förfång för vare sig sparbank eller motboksägare. Det förefaller därför, som om ingen anledning funnes att för sparbankernas del införa några nya mortifikationsregler.

Slutligen vill jag erinra om vikten av att samtliga lagregler angående sparbanks motböcker finnas införda i sparbankslagen. Detta har betydelse i skilda avseenden. Jämlikt 23 § sparbankslagen i både gällande och föreslagna lydelsen skola utdrag av sparbankslagen och sparbankens reglemente i vad de avse förhållandet emellan sparbank och insättare vara fogade vid motboken. Styrelseledamöter och tjänstemän vid rikets mindre sparbanker äro självfallet i allmänhet icke juridiskt orienterade. Det är därför angeläget, att de i sparbankslagen kunna återfinna samtliga de regler, som beröra sparbankerna och dem åvilande skyldigheter.

Utan att inlåta mig på någon vidlyftigare motivering tillåter jag mig anse, att 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker bör få följande lydelse:

»Insättning i sparbank skall antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, må ej vara ställd till innehavaren eller eljest löpande. Har i motbok rörande tillgodohavande hos sparbank intagits förbehåll, som skulle medföra, att betalning till innehavaren finge anses gill ändå att han ej vore rätt borgenär eller behörig att å rätte borgenärens vägnar uppbära betalning, må sådant förbehåll ej återopas, där sparbanken åsidossatt skälig aktsamhet vid prövning, huruvida innehavaren var den, till vilken motboken var ställd eller dennes rättsinnehavare eller ägde å rätte borgenärens vägnar uppbära betalningen. I motboken skall intagas erinran om att överlåtelse bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola vara fogade utdrag av denna lag och sparbankens reglemente, i vad de avse förhållandet mellan sparbanken och insättare.

Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken.

Har motbok förkommit, bör den, som förlorat motboken, sådant hos sparbankens styrelse ofördröjligen anmäla och därvid uppgiva tid och omständigheter under vilka förlusten timat. Styrelsen skall då genom kungörelse, vilken på bekostnad av den, som förlorat motboken, införes en gång i allmänna tidningarna och, där det kan ske, en gång i tidning inom orten, efterlysa motboken. Därest denna icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit, vare den, för vars räkning efterlysning skett, berättigad att mot kvitto utbekomma hela sitt tillgodohavande; och äge efter beloppens utbetalning motboken icke gällande kraft mot sparbanken.»

I samband härmed böra erforderliga ändringar vidtagas i de delar av den föreslagna skuldebrevslagstiftningen, som beröras av ovan anförda synpunkter.

På grund härav hemställas,

att riksdagen måtte besluta dels att 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker måtte få ovan angiven lydelse, dels ock att därav föranledda ändringar ske i förslaget till skuldebrevslagstiftning.

Stockholm den 22 januari 1936.

V. Lundstedt.